

Utrikesdepartementet
Emilia Walldin
Staffan Tillander

UD IU

Gemensamma åtaganden: Slutredovisning av kartläggning

1. Gemensamma åtaganden och utvärderingens syfte

Den 2 juni 2015 kom regeringen och det svenska civila samhället överens om att genom gemensamma åtaganden (GÅ) skapa ett ramverk för dialog och för att förtydliga civilsamhällets roll i utvecklingssamarbetet. Ambitionen är att skapa långsiktighet, en inkluderande dialog och tillvarata civilsamhällets mervärde. Arbetet leds av en arbetsgrupp (GÅ/AG) och årligen genomförs ett forum med civilsamhället och regeringsrepresentanter. 2018 gjordes en utvärdering av utlandsmyndigheternas genomförande av GÅ. Den nu genomförda kartläggningen av erfarenheter från arbetet med GÅ är ytterligare ett steg i utvärderingen. Syftet är att stärka samarbetet och dialogen i syfte att nå den uppsatta visionen.

En enkät till deltagare i arbetet med GÅ skickades ut i december 2021 och svar inkom från 22 intressenter (se Bilaga 1). Enkäten har erbjudit möjlighet att ge synpunkter på olika aspekter av verksamheten (enkät bifogas, se Bilaga 2). Inkomna svar sammanfattas nedan. Därefter diskuteras förslag till åtgärder och rekommendationer.

2. Kartläggningen: Inkomna synpunkter

I sammanfattningen av inkomna svar är fokus på synpunkter med direkt relevans för GÅ-arbetet vad avser process och substans. Ambitionen har varit att spegla såväl positiva reaktioner som kritik. Det är emellertid omöjligt att göra rättvisa åt hela den bredd av intressanta och värdefulla synpunkter som kommit in. Sammanställningen kan därför knappast anses vara heltäckande. Samtliga inkomna svar är möjliga att begära ut som allmänna handlingar från Utrikesdepartementet.

De gemensamma åtagandena – detta har fungerat väl

Ett flertal civilsamhällesorganisationer upplever att delaktigheten ökat genom en mer aktiv och inkluderande dialog, ökad regelbundenhet och proaktiv inställning från UD:s håll. Positiva effekter av detta har varit ökade kontakter med organisationer utanför organisationernas ordinarie nätverk, en plattform för att diskutera gemensamma frågor inom civilsamhället samt att det blivit enklare att inkludera pågående diskussion i interna processer och samarbeten med partners i samarbetsländerna. En organisation framhåller att Sverige utmärker sig just kring principen om uthållighet och att arbeta med att stärka lokala starka partnerskap över tid.

Den information om pågående strategiprocesser man fått del av upplevs också som något positivt och på det hela taget utgör GÅ ett viktigt komplement till Sidas dialog. Principen om långsiktighet inom GÅ har fått direkta och positiva konsekvenser där det numera skrivs fleråriga avtal (exempelvis inom CSO- och PAO-avtal med Sida). Det i sin tur har fått positiv påverkan på möjligheterna att arbeta med långsiktigt strategiskt arbete och förändringsarbete över tid.

I en rad svar påtalas att Civilsamhällesforum, där identifierade fokusfrågor för det svenska civilsamhället diskuteras, är ett positivt inslag. Möjligheten till involvering och inspel i strategiframtagande uppskattas, liksom att mottagande och generell dialog är respektfull, konstruktiv och med tydlig rollfördelning.

Sida/CIVSAM upplever att avsikten med de gemensamma åtagandena är god och föredömlig. Det vill säga en institutionaliserad och systematiserad

dialog och konsultation mellan regering och civilsamhälle. Upplevelsen har också varit att det varit relevanta frågor och ämnen som tagits upp i arbetsgruppen och på CSO Forum. GÅ utgör en bredare krets än Sida/CIVSAMs ordinarie dialogkrets och UMs medverkande i GÅ är positivt. UD instämmer och framhåller att det är positivt att Sida nu ingår permanent i arbetsgruppen. ”Som genomförare av en stor del av det svenska utvecklingsarbetet och de som i många fall sitter på den tekniska kunskapen är en aktiv dialog mellan Sida och CSO mycket viktig.”

De gemensamma åtagandena – detta har brustit

Flera civilsamhällesorganisationer upplever att en av de främsta bristerna inom GÅ varit en hög personalomsättning på UD som gjort att man upplevt att GÅ hamnat mellan stolarna och inte varit en prioriterad fråga för UD. Återkoppling har tidigare tagit tid att få. Även arbetsgruppens återkoppling kritiserats, i form av begränsad löpande information om arbetet med GÅ. Samtidigt poängteras att en förbättring skett och att kontakten nu fungerar mycket bra.

Vidare påtalas att hemsidan ej varit uppdaterad, att Sidas roll och ansvar i processen kan förtydligas och att man önskar om möjligt längre framförhållning till dialogtillfällen. Flera organisationer lyfter vikten av att i god tid informera berörda civilsamhällesorganisationer om planerade eller pågående processer av större betydelse inom det svenska utvecklingsarbetet, något som kan förbättras.

Det föreslås att den externa kommunikationen kring GÅ kan utvecklas och utökas för att sprida medvetenhet utanför anslutna civilsamhällesorganisationer, genom exempelvis digitalt informationsmaterial, gemensamma debattartiklar eller uttalanden.

En organisation lyfter en upplevd dubbelhet i budskap från regeringens håll genom tydliga åtaganden om transparens och anti-korruptionsarbete, parallellt med en vilja att stödja informella nätverk och gräsrotsorganisationer. Större krav ställs på bokföring och revision, något som dessa plattformar i samarbetsländerna sällan kan tillmötesgå. Man upplever att de hårdare kraven på återbetalning från Sida har gjort det

svårare att planera verksamheten och minskat långsiktigheten. En annan organisation saknar stöd från Sida i civilsamhällets roll i att driva innovation och digital transformation. Tolkningen är att detta prioriteras ned till förmån för en enklare, effektivare handläggning.

Organisationer upplever svårigheter att utöva givarsamordning med CSO från andra länder eller inom verksamhet som sker inom det multilaterala samarbetet. Detta då policyer och riktlinjer från enskilda länder och exempelvis EU inte överensstämmer eller samspelar med varandra. Exempel på dessa är revisionsinstruktioner, avtalsmallar, krav på ansökningar och rapporter som innehåller specifika resultatredovisningskrav ofta med analys- och resultatkrav på olika tematiska prioriteringar satta av nationella eller multinationella backdonors. Ökat arbete för uppföljning och konkreta förbättringar på internationellt plan efterfrågas.

Från vissa håll ses fokuset på speciellt intressanta sakfrågor under dialogtillfällen/CSO Forum som något positivt emedan andra menar att det begränsar. Det har för vissa varit oklart hur CSO Forum följs upp och vad som blir konkreta resultat.

Skarp kritik riktas från ett par enskilda organisationer mot bristande transparens kring GÅ där man inte upplever att vare sig syfte eller prioriteringar inom initiativet är tydliga. Man upplever vidare en obalans i möjligheterna till involvering i dialog där man anser att större CSOer med ramavtal med Sida (SPO) ges en fördel och pekar specifikt på GS-nätverket och arbetsgrupper för civila samhället i Sida regi. Därigenom byggs ett större beroende till Sida in i dialogen.

Flera organisationer pekar på att genomförandet av antagna strategier präglas av slutenhet. En organisation anser att den allmänt hållna formen på strategierna lämnar åt den ansvariga myndigheten att välja inriktning och avtalspartners. Organisationen efterfrågar här en möjlighet till inspel eller anbudsförfarande riktat till CSOerna. Flera organisationer önskar deltagande i genomförandeprocessen.

Även öppenhet med urvalsprocesser gällande inbjudningar till CSOer att delta i möten och att följa med delegationer i internationella förhandlingar som berör utvecklingssamarbetet efterfrågas. Anslagen till de befintliga strategiska partnerorganisationerna till Sida bör motiveras tydligare från ett mångfaldsperspektiv.

Sida/CIVSAM upplever att UD:s och Sidas roller i GÅ med fördel kan förtydligas för att underlätta för gemensamma förväntningar. Vidare ser man också ett behov av att institutionalisera dialogen i partnerländer och då säkra involvering av det lokala civilsamhället.

Förslag till hur de gemensamma åtagandena kan ändras eller stärkas

Förslag om hur GÅ kan stärkas rör främst långsiktighet (gällande lärande, dialog, processer och metodutveckling), UD:s prioritering av GÅ samt arbetsgruppens respektive Sidas förfarande och arbetssätt. Flera organisationer menar att samtliga principer har varit relevanta och att åtagandena i sig är breda och välkomnande för civilsambhällsorganisationer, med varierande fokus. Möjligen kan folkrörelseperspektivet inkluderas bättre då inget åtagande finns som inkluderar detta.

En del upplever att det ibland varit utmanande att arbeta systematiskt med lärande och långsiktighet i dialogen. Samtidigt finns ambitionen och man skulle gärna se möjligheter att jobba mer långsiktigt med policyutveckling, tematiskt stöd och metodutveckling som del av samverkan med Sida. Svårigheterna beror till viss del på svårpåverkbara faktorer som en föränderlig kontext men genom en tydlig framförhållning gällande möten och processer samt en kontinuitet och ägarskap från UD:s håll kan man förbättra förutsättningarna. Även kvaliteten på deltagandet kan antas höjas med sådana insatser.

I linje med de brister som lyfts efterfrågas en generell prioritering hos UD av GÅ och att detta görs tydligt genom exempelvis god återkoppling och uppdaterad infrastruktur, så som hemsidan och informationsdokument.

Gällande arbetsgruppen föreslås att ta arbetet vidare genom framtagande av ett strategidokument som innefattar vilka frågor som man vill diskutera inom ramen för GÅ samt när och hur det ska genomföras. Det gäller dels för UD att vara proaktiva, dels lyhörda till vad CSOerna tidigare lyft som angelägna frågor.

Arbetsgruppen har även som uppdrag att utvärdera efterlevnaden av åtagandena och man efterfrågar här transparens i hur de bedömer om efterlevnad sker och i vilken utsträckning det görs. Möjligheter till mätbar

utvärdering av resultatuppfyllnad för de anslutna organisationerna saknas. Eventuella verktyg för utvärdering som arbetsgruppen besitter skulle därför kunna vara ett hjälpmedel för självutvärdering även för CSOerna.

Slutligen efterfrågas transparens och genomgående dialog också från Sida, speciellt i arbetet med programmeringen av biståndsportföljer, efter att beslut om strategi fattats. Information efterfrågas om planerade projekt och program samt möjlighet till anbudsfrågningar, upphandlingar eller anmodan om intresseanmälningar från CSOer.

Sida/CIVSAM lyfter att roller och mandat för medlemmar i arbetsgruppen kan tydliggöras för att synka gemensamma förväntningar och förbättra effektiviteten.

Fler förslag i korthet:

- För ett inkluderande och meningsfullt partnerskap med civilsamhället kan alla strategier för utvecklingssamarbetet översättas till engelska och officiellt språk i landet.
- Lista över planerade och pågående strategiprocesser, inklusive kontaktpersoner, per kalenderår kan läggas till på regeringens webbplats.
- Det behövs en uppdatering så att GÅ relaterar tydligt till Agenda 2030 som ramverk. Det kan också vara värt att relatera till andra ramverk som t.ex Paris-avtalet (klimat) och Sendai-ramverket (katastrofriskreducering).
- Ta till vara de trosbaserad organisationernas kunskap för att förstå hur tro, religion, livsåskådningar och värderingar påverkar utveckling på gott och ont. De CSO:er som är trosbaserade, har en unik tillgång till analys och information från gräsrotsnivå i samarbetsländer. Dessa perspektiv är av stort värde för ett effektivt utvecklingssamarbete.

Har GÅ-arbetet bidragit till att skapa ett långsiktigt förhållningssätt utifrån gemensamma principer och åtaganden? Har civilsamhällesorganisationers roller och mervärden tillvaratagits?

Svaret från civilsamhällesorganisationerna är mer eller mindre enhälligt – ja. Upplevelsen är att man som strategisk partner till Sida uppfattat att sin roll och mervärde i hög grad tillvaratagits och att en mer inkluderande dialog lett till att man i större utsträckning tar höjd för gemensamma principer och åtaganden i sin planering. Den kontinuerliga dialogen inom GÅ har varit till hjälp och har också bidragit till att öka kunskapen om procedurer och rollfördelning, inklusive relationen mellan UD och Sida. Ett positivt mervärde är det nätverkande som uppstår mellan civilsamhällesorganisationer.

Samarbetet anses mycket viktigt och det behöver därför tillvaratas och eventuellt ges mer fokus. En bättre långsiktighet skulle också innebära ett ännu bättre stöd och framförallt möjlighet att agera proaktivt. Transparens, inkludering och långsiktighet kan stärkas ytterligare. GÅ:s roll är emellertid inte helt tydlig. Mycket av det som sker inom ramen för GÅ hade kanske skett även utan överenskommelsen.

Sida/CIVSAM påtalar, liksom flera CSOer, att en strategisk handlingsplan för långsiktighet behövs och att denna ska kopplas till, och förtydliga, arbete för gemensamt lärande och utkrävande av transparens.

Dialogen gällande strategier för utvecklingssamarbetet

Civilsamhällesorganisationerna uppskattar i regel dialogen som varit, att den varit i huvudsak tillfredställande och med bra information. Det har varit bra att strategier varit en stående punkt på dagordningen men att framförhållningen, systematisering och långsiktighet samt involveringen av CSOer och dialog i strategiarbetet även efter antagande kan förbättras. Involveringen av CSOer med verksamhet i de av Sida prioriterade länderna har skett i begränsad utsträckning och Sida kan här göra en insats. Slutligen efterfrågas också inkorporering av interaktiva metoder i dialogen, för en mer genuin och mindre schablonmässig dialog.

Dialogen med utlandsmyndigheter

Civilsamhällesorganisationerna är överens om att dialogen med utlandsmyndigheter är viktig. En del anser att den i vissa fall fungerat bra. I andra fall upplevs brist på återkoppling på rapportering samt kommunikation om potentiella samarbeten. Kritiken från vissa är att dialogen är varierande och präglas av en rätt hög grad av godtycklighet. En del menar att man sett mycket lite av denna dialog inom just ramen för GÅ och efterfrågar därför en tydligare instruktion från UD om att dialogen med civilsamhällets aktörer är viktigt, särskilt på landnivå. Ett förslag är att kontinuerligt ta upp CSO-frågor på utbildning för utresande till UM.

Dialogen i samband med andra beslut och processer

Upplevelserna går isär gällande dialog om andra beslut och processer. I vissa fall upplevs att nätverk inom CSO-kollektivet fungerar bra och att det finns en kontaktyta mellan nätverket och berörda myndigheter. Som ett bra exempel tas arbetet kring COP 26 och även kring miljöförsvaret. Andra lyfter att dialogen fungerar bättre i vissa processer och sämre i andra samt att det varit ett relativt begränsat frågeområde på GÅ:s dagordning. Ytterligare andra upplever att dialogen inte fungerar tillfredställande.

Förslag framförs om att civilsamhällets deltagande i internationella processer och förhandlingar förstärks genom dels förmöten i Sverige (vilket redan finns och kan utvecklas) eller genom möten på plats eller som deltagare i svenska delegationer. Sverige har allt att vinna, hävdas det i ett svar, på att ta med CSOer i dessa sammanhang och vara ett föredöme för andra. Även samråd inför större möten efterfrågas.

GÅ-arbetsgruppens arbete – funktion och form

I många svar menar civilsamhällesorganisationer att formen för arbetsgruppens arbete fungerar men att framförallt transparens, återkoppling och framförhållning bör förbättras. Man lyfter att ordförande gör ett bra jobb men att ökad energi och fokus från övriga gruppen skulle förbättra upplevelsen.

Det lyfts som mycket positivt att mötesanteckningar från sammanträden börjat delas på medlemsplattformen Workplace men att informationsflödet och transparensen i processer generellt kan bli bättre. Ett exempel på information som har saknats eller inte nått alla är information om valberedningens arbete för nominering av ledamöter i arbetsgruppen. Nominering till arbetsgruppen ska enligt arbetsgruppens arbetsbeskrivning ske genom att valberedning gör ett utskick till alla organisationer som är anslutna till GÅ.

Genom att arbetsgruppen upprättar en handlingsplan för det årliga arbetet som kommuniceras till alla GÅ-undertecknare, som sedan följs upp och utvärderas med ett tydligt förfarande, skulle såväl framförhållning som transparens kunna förbättras.

Övriga tankar och kommentarer om de gemensamma åtagandena:

”De sex principerna och åtagandena är samtliga relevanta i samarbete och dialog med Sida och utlandsmyndighet”.

”Intressant att undersöka om det finns inbyggda målkonflikter till exempel mellan granskning/ansvarskrävande och dialog/lärande eller mellan civilsamhällesorganisationers självständighet/oberoende å ena sidan och förväntningar på att dessa organisationer genomför svenskt utvecklingssamarbete på ett visst sätt å den andra”.

”Det har saknats forum för där hela bredden av input från olika civilsamhällesaktörer tas tillvara. Det missgynnar inte minst de organisationer som inte är vana att arbeta utifrån en traditionell folkrörelsemodell, jag tänker då främst på olika aktörer som samlar sig utifrån etniska/kulturella gemensamma nämnare. Där finns mycket kunskap som UD ibland tar del av men inte ur ett mer systematiskt perspektiv. Jag inser svårigheterna med det men det utgör oavsett en brist”.

”En iakttagelse är att allt fler internationella CSO-aktörer har etablerat sig i Stockholm och där finns också mycket kompetens som behöver tas tillvara mer systematiskt. Det svenska CSO-landskapet förändras och GÅ kan bli ett ännu viktigare instrument att gestalta dialogen på ett inkluderande och proaktivt sätt”.

”Möjligheterna att genom svenska CSOs utveckla kontakter med nationella biståndsgenomförande organisationer i fält bör kunna bli ett nästa steg i fördjupad informationsförmedling till UD och Sida”.

”Det vore intressant att utvärdera hur CSOs kunskap och input i strategiprocesserna används och implementeras.”

”Sida har varit ett gott stöd i civilsamhällsorganisationernas process med att ta fram riktlinjer för kärnstöd. Däremot har Sidas avtalskrav i viss mån motverkat införande av riktigt kärnstöd (ej öronmärkt stöd till organisation). Detta förstärks ytterligare av skarpare avtalsskrivningar om terrorfinansiering och att riskdelning mellan Sida och CSO fortfarande inte landat”.

”Ett otroligt viktigt arbete som vi uppskattar”.

3. Slutsatser och förslag till nästa steg

Arbetet med de gemensamma åtagandena (GÅ) har utvecklats till en viktig och uppskattad plattform för dialog. Stegvis har dialogen systematiserats och fördjupats och arbetet upplevs som värdefullt. Men bilden är blandad och förslag om hur arbetet kan utvecklas inriktas på följande områden:

1. De gemensamma åtagandena.
2. GÅ-arbetet och CSO-forum
3. Arbetsgruppens verksamhet, arbetsformer och agenda.
4. Strategier.
5. Utlandsmyndigheterna.

Åtgärder på dessa punkter diskuteras i närmare detalj nedan.

De gemensamma åtagandena.

GÅ är en integrerad del av svenskt bistånd och utvärdering av åtaganden bör ske löpande och integrerat där så är möjligt. I den mån andra utvärderingar kan fånga upp specifika delar av GÅ är det en lämplig väg framåt. Samtidigt kan finnas ett värde av en GÅ/AG förankrad utvärdering av specifika åtaganden. En mall för utvärdering av specifika åtaganden bör tas fram och skulle även underlätta självutvärdering organisationsvis. Det skulle kunna utgöra underlag för GÅ/AGs arbete och för diskussioner vid CSO-forum.

En utvärdering av hela bredden av åtaganden skulle kräva en omfattande och djupgående studie som går långt utöver den här föreliggande kartläggningen. En sådan utvärdering innebär i praktiken att hela det svenska utvecklingssamarbetet utvärderas i ett sammanhang, något som knappast är möjligt i den här kontexten.

Tematiska diskussioner i GÅ/AG eller i CSO-forum bör uppmärksamma specifika åtaganden och upplevda brister eller motsättningar mellan policymål. Det är angeläget att GÅ tar vara på sin möjlighet att få upp också kontroversiella frågeställningar på bordet. En sådan öppen dialog kan, med

planering och framförhållning, öka möjligheten för dialog mellan CSO:s i Sverige och partners i fält. Även ambassadernas dialog kan påverka och förstärka genomförandet av i verksamhetslandet centrala åtaganden. Ökad transparens kan främjas genom en fokuserad dialog.

Rekommendation: Agendan för GÅ/AG samt för CSO-forum bör uppmärksamma genomförandet av specifika åtaganden.

Rekommendation: En fördjupad tematisk utvärdering övervägs och fokuserar på specifika och identifierade gemensamma åtaganden.

GÅ-arbetet och CSO-forum

GÅ:s roll att främja tematiska diskussioner i en representativ och inkluderande krets bör utvecklas. GÅ/AG skall fungera som en kanal för att fånga upp synpunkter och idéer från den breda kretsen av deltagande organisationer och tjänstemän. Här krävs en lyhördhet gentemot den breda kretsen av CSO:s i GÅ, inte bara bland de som ingår i GÅ/AG.

Dialogen med CSO:s är bredare än GÅ. Det pågår löpande dialoger mellan regeringen och dess olika departement, och CSO:s. Detta gäller även inom UD där olika enheter för en löpande dialog med CSO:s, även utanför GÅ. Denna löpande, ofta informella och mångsidiga dialog är av värde och bör uppmuntras. GÅ ger samtidigt, kopplat till biståndet, stabilitet och kontinuitet genom regelbundna avstämningar och diskussioner. Det bidrar också till en bredare förståelse kring ömsesidiga förväntningar och förhållningssätt. GÅ har bidragit till att institutionalisera dialogen och på så vis förbättra förutsättningarna för långsiktighet.

GÅ bör därför få genomslag inom hela UD:s arbete och inom andra departement vars politik påverkar utvecklingssamarbetet. GÅ-ansvarig på UD/IU har en viktig roll att informera andra enheter och departement om vikten av en systematisk och inklusiv kontakt med civilsamhället. GÅ kan främja en inkluderande dialog genom att ta fram sändlistor med CSOs för olika områden. Därmed kan systematiken förbättras och ad hoc inbjudningar som riskerar missa viktiga intressenter undvikas.

Det finns också anledning att se över och stärka rutiner för samråd och koordinering inom UD rörande CSO-kontakter.

Brett deltagande i GÅ/CSO-aktiviteter som det årliga CSO-forumet bör möjliggöras genom en kombination av digitala plattformar och fysiska möten. Ansatsen bör vara bred och välkomnande också mot nytilkomna organisationer. Det gäller även internationella CSO:s med bas i Sverige, och CSO:s som kan ha särskilt värde för arbetet i mottagarländer, t ex diasporabaserade organisationer.

CSO-forum och andra GÅ-initierade dialogaktiviteter ska bidra till ett brett erfarenhetsutbyte och lärande, och därmed till breddad kunskap inom regeringskansliet, myndigheter och inom civilsamhället. GÅ bör stärka sin ambition att förmedla och dela erfarenheter, kunskap och metodstöd.

Det krävs resurser för att förbereda, genomföra och följa upp CSO-forum och andra aktiviteter inom GÅ-ramen. UD har här en viktig uppgift, och erforderliga resurser bör avsättas för att stärka kontinuitet och möjliggöra framförhållning och informationsdelning. Men ansvaret delas med civilsamhället. GÅ är, som namnet anger, gemensamma åtaganden och därmed också gemensamt ansvar. Ramverket för att säkerställa att detta genomförs måste upprätthållas med gemensamma krafter, något som måste gälla såväl arbetet med GÅ/AG som arrangerandet av CSO-forum, dess uppföljning och andra gemensamma aktiviteter.

Rekommendation: GÅ bör stärka den tematiska inriktningen på dialogen och även fokusera på åtaganden som upplevs som svåra eller har motsättningar sinsemellan.

Rekommendation: Dialogen bör systematiseras, bl a genom överenskomna sändlistor, förstärkt koordinering inom UD och RK.

Rekommendation: GÅ/AG bör diskutera förberedelser, genomförande och uppföljning av CSO-forum.

GÅ-arbetsgruppen (GÅ/AG)

GÅ-arbetsgruppen (GÅ/AG) har en särskilt viktig uppgift i att initiera aktiviteter i olika fora och nätverk för att stärka länken till och erfarenhetsutbyte mellan civilsamhällets olika organisationer och nätverk, och mellan dessa och regeringskansli och myndigheter.

Att GÅ/AG baseras på ett tämligen vagt formellt mandat ger en bra balans mellan flexibilitet och formalitet. Samtidigt ställer det krav på framförhållning, planering och ett mer proaktivt eller medvetet användande av GÅ/AG.

UD:s prioritering av och representation i AG är central. Kontinuitet bör säkerställas särskilt vad avser uppgiften att vara fokuspunkt. Angeläget är att underlätta överlämning t ex genom att andrahandsansvarig stegvis skolas in för att ta över. Det är vidare angeläget att UD är representerat på rätt nivå, och att rätt tjänstemän deltar beroende på tema och agenda.

GÅ/AG är en gemensam angelägenhet för UD och civilsamhället, och drivs med resurser från samtliga inblandade. Ledande funktioner som ordförande och sekreterare är särskilt viktiga för kontinuiteten. Då ordförande kommer från civilsamhället kan UD med fördel stå för sekretariatsfunktion.

GÅ/AG äger sin agenda och detta är viktigt. Agendan är en gemensam uppgift för deltagare och bör spegla den bredare medlemskretsens intressen. Stegvis har agendan utvecklats och blivit bättre strukturerad och förberedd. Strategiprocesser har blivit mer central för GÅ/AG:s arbete, något som uppskattas brett. Viktigt detta fortsätter och att dialogen fördjupas ytterligare, systematiseras och planeras med god framförhållning.

Agendan är också en fråga för UD och hur UD kan använda GÅ mer proaktivt, för dialog, inhämtning av synpunkter och för lärande.

Sidas deltagande i GÅ/AG har på senare tid stärkts. Detta är mycket värdefullt och bör tas vidare, vid behov formaliseras och roller tydliggörs. Sidas aktiva deltagande har betydelse för GÅ:s diskussion om strategiprocesser, som blivit ett allt viktigare inslag, men också för diskussion kring tematiska områden och arbetet på landnivå.

Ur Sidas synvinkel är GÅ-dialogen ett viktigt komplement då GÅ-kretsen är bredare än Sidas egen dialog med civilsamhället i det s k GS-nätverket. En stärkt roll för Sida inom GÅ-arbetets ram ger möjlighet att undvika överlappning och onödigt dubbelarbete. En löpande dialog mellan dessa två dialogprocesser, genom kontakt mellan UD och Sida, är därför angelägen.

Framförhållning och öppenhet är centrala. GÅ/AG bör sträva efter framförhållning och långsiktig planering i sitt arbetssätt. Man behöver också säkerställa öppenhet i deltagande i möten och i urvalsprocesser inför resor och möten. På så vis underlättas CSO:s planering och förankring.

GÅ/AG bör ta fram en handlingsplan för årets arbete, med planerade mål, aktiviteter och leveranser, och kommunicera handlingsplanen till GÅ-nätverket. En sådan långsiktig gemensam planering underlättar deltagande, lärande och erfarenhetsutbyte.

GÅ-hemsidan är en viktig kommunikationslänk. Att information läggs ut ökar tillgängligheten och informationsflödet till de CSO:s som ej är representerade i gruppen. Angeläget att UD tillser att hemsidan fortlöpande hålls uppdaterad och används proaktivt. CSO:s har en viktig uppgift att bidra med underlag och artiklar.

Information om GÅ-arbetet utanför GÅ-kretsen behöver förbättras. En möjlighet är att använda hemsidan för detta syfte. Det kan också finnas anledning att ta fram digitalt informationsmaterial av olika slag.

Syftet med GÅ är brett. Det finns goda skäl att från tid till annan överväga och eventuellt revidera och tydliggöra fokus och syfte. Man kan då också tydliggöra roller och mandat för medlemmar i arbetsgruppen. Gemensamma förväntningar förbättrar effektivitet.

Rekommendation: Initiera en fördjupad dialog med berörda kring GÅ/AG, metoder, agenda och sammansättning, i syfte att ta vidare och genomföra förslag ovan.

Rekommendation: UD bör säkerställa att tillräckligt med resurser avsätts för arbetet med GÅ och att kontinuitet säkras.

Samråd kring strategier

Dialogen kring strategiprocesser behöver ytterligare stärkas. Det kan gälla landstrategier likaväl som regionala eller tematiska strategier, i utarbetandet liksom i genomförandeprocessen. Det finns anledning att utveckla GÅ till en bred "sounding board" för processer, strategier och policyfrågor.

Det kan vidare behövas rutiner, tydlighet och transparens kring operationaliseringsfasen av strategier. CSO:s med förankring på landnivå bör uppmärksammas särskilt i dialogen kring genomförandet.

Även dialogfrågor kopplade till internationella förhandlingsprocesser inom EU, FN, OECD och andra fora kan uppmärksammas inom ramen för GÅ-dialogen. Det kan även gälla viktiga möten i FN:s fackorgan.

Rekommendation: Föreslå en mer systematisk process för dialog kring strategier och centrala policyfrågor, i såväl utarbetandet som genomförandet. I nära samarbete med Sida, fortsätt arbetet med systematisk dialog om strategiarbetet för en löpande inkludering av CSO:s aktiva inom landet, regionen eller temat i fråga.

Rekommendation: Uppmärksamma och möjliggör dialog och deltagande i internationella förhandlingsprocesser och viktigare möten.

Tillämpning på landnivå.

En central del i GÅ är genomförandet på landnivå. Det är också här värdet av GÅ kan bedömas bäst då syftet är att förbättra genomförandet av biståndet på landnivå, i människors vardag. Det finns skäl att ägna ökad uppmärksamhet åt hur GÅ och dialogen med civilsamhället på landnivå kan förstärkas.

CSO-dialogen på landnivå måste ta hänsyn till de specifika förutsättningarna som råder i varje land. En naturlig och löpande ingång för dialog sker inom ramen för ambassadens programmatiska samarbete med såväl lokala CSO:s som med svenska CSO:s verksamma i landet. CSO-kontakter lokalt utgör en viktig och värdefull grund för utlandsmyndighetens politiska och sociala engagemang. GÅ-dialogen kan utgöra ett viktigt komplement till den

löpande lokala CSO-dialogen. Hur detta fungerar i praktiken finns anledning att studera närmare i några utvalda länder, genom dialog med ambassader och de svenska CSO:s verksamma i landet.

Kontakten mellan GÅ-arbetet i Stockholm och genomförandet av biståndet i fält måste stärkas. Utlandsmyndigheternas kännedom och uppkoppling till processen behöver förstärkas. Information till utlandsmyndigheter skickades i form av D-post till UM 2018. En sådan instruktion bör upprepas regelbundet. Vid en fördjupad dialog i partnerländer behöver involvering av det lokala civilsamhället säkerställas. Detta bör också följas upp med specifika tematiska diskussioner mellan GÅ och UM. CSO-forum kan med fördel uppmärksamma arbetet på landnivå genom deltagande av representanter för utlandsmyndigheter och civilsamhället på plats.

Rekommendation: Initiera en fördjupad dialog med några utvalda utlandsmyndigheter om dialogen med CSO:s.

Rekommendation: UD bör årligen informera utlandsmyndigheter om arbetet med GÅ och dess tillämpning på landnivå.

Rekommendation: CSO-forum bör uppmärksamma arbetet på landnivå. Erfarenheter från arbetet i fält bör särskilt tas tillvara. Särskilda seminarier bör genomföras inom GÅ-arbetet kring arbetet på landnivå för att ta tillvara erfarenheter.

4. Slutkommentar

Kartläggningen tillsammans med en genomgång av uppteckningar från arbetsgruppens möten, slutsatser från CSO-forum samt samtal med berörda ger en god bas för att bedöma värdet av arbetet med de gemensamma åtagandena under de gångna åren.

GÅ har sammanfattningsvis bidragit till att stärka ett långsiktigt förhållningssätt utifrån gemensamma principer och åtaganden, har skapat en inkluderande plattform för dialog mellan regeringen och civilsamhällesorganisationerna och har bidragit till ökad möjlighet att tillvarata civilsamhällesorganisationernas roller och mervärden för att uppnå de övergripande biståndsmålen. Samtidigt finns en rad åtgärder som kan och bör vidtas inom ramen för pågående arbete för att öka effektiviteten, fördjupa dialogen och öka kunskapen om GÅ-arbetet. GÅ-arbetet är alltjämt relativt okänt utanför kretsen av deltagare och ett breddat informationsarbete är önskvärt, bl a genom en aktiv hemsida och användande av sociala media.

Förslag till åtgärder redovisas i avsnitt 3 ovan. Här finns utrymme för åtgärder inom ramen för arbetsgruppen och CSO-forum, liksom genom utlandsmyndigheternas dialog. Här finns också möjlighet till vidare utvärdering och fördjupad analys på en rad områden, exempelvis vad avser genomförande av åtagandena och de utmaningar och inbördes motsättningar som kan uppstå.

Bilaga 1: Civilsamhällesorganisationer som bidrog med enkätsvar

1. Act svenska kyrkan
2. Centerpartiets internationella stiftelse
3. Fair Action
4. ForumCiv
5. IOGT-NTO
6. Kvinna till kvinna
7. Läkarmissionen
8. Naturskyddsföreningen
9. Olof Palmes internationella center
10. Pingstmissionens utvecklingsarbete
11. Rädda barnen
12. Sida/CIVSAM
13. Swedish International Liberal Centre
14. Smart International
15. Svalorna Indien Bangladesh
16. Svalorna Latinamerika
17. Svenska Afghanistankommittén
18. Svenska missionsrådet
19. Transparency International Sverige
20. UD-IU
21. War Child Sverige
22. Världsnaturfonden

Bilaga 2: Enkät om Regeringens och svenska civilsamhällesorganisationers gemensamma åtaganden för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet samt enkätsvar GÅ-utvärdering 2021/22

Nedan följer enkäten som skickades ut till de GÅ-an slutna civilsamhällesorganisationerna och därefter alla enkätsvar, i bokstavsordning, i sin helhet.

Enkät 2021/2022

Enkät om Regeringens och svenska civilsamhällesorganisationers gemensamma åtaganden för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet

En utvärdering av regeringens och civilsamhällets ”gemensamma åtaganden” (GÅ) ska genomföras. Målsättningen är att presentera resultat, slutsatser och förslag vid CSO-forum 2022. Överenskommelsen bifogas, liksom GÅ-arbetsgruppens uppdragsbeskrivning.

Du som mottagit denna information representerar en organisation eller myndighet som deltagit i arbetet. Som ett första steg i utvärderingen vill vi kartlägga de viktigaste områdena där GÅ behöver utvärderas och förändras. Några frågor nedan tar sin utgångspunkt i dina och din organisations erfarenheter från de gångna årens arbete. De samlade intrycken från deltagande organisationer och myndighetsföreträdare är helt centrala för det fortsatta arbetet. Vi vill därför understryka vikten av att du besvarar enkäten.

Vi vill ha ditt svar senast onsdagen den 12 januari 2022 (email till ud.cso-dialog@gov.se med kopia till staffan.tillander@gov.se). Svaren kommer att sammanställas och bearbetas av Staffan Tillander och Emilia Walldin, och ligga till grund för förslag om fördjupat arbete på några centrala områden under februari-mars 2022. För eventuella frågor, vänligen vänd er till ansvarig handläggare Viktor Sundman (viktor.sundman@gov.se).

Vi ser fram emot ditt svar!

Staffan Tillander

Enkätfrågor

Ange tre punkter i de gemensamma åtagandena och arbetet med dessa som har fungerat väl:

Ange tre brister, eller punkter i de gemensamma åtagandena som fungerat illa, och förklara varför:

Ange förslag till hur de gemensamma åtagandena kan ändras eller stärkas. Motivera varför dessa är angelägna:

I din mening, har GÅ-arbetet bidragit till att skapa ett långsiktigt förhållningssätt utifrån gemensamma principer och åtaganden? Har CSO:s roller och mervärden tillvaratagits?

I din mening, hur fungerar dialogen...

- ... gällande strategier för utvecklingssamarbetet?
- ... med utlandsmyndigheter?
- ... i samband med andra beslut och processer (t ex internationella förhandlingsprocesser)?

Hur anser du att GÅ-arbetsgruppens arbete fungerar? Behöver formen ändras?

Övriga tankar och kommentarer om de gemensamma åtagandena